

FALHES, HAROS, HALHES E BRANDONS

Materiau pedagogic des Hèstes deth Huec des Solsticis enes Pirenèus

TANTI SOCS PER PÒBLE

Maleta falhaire

Materiaus pedagògics entara valoracion deth patrimòni immateriau pirenenc

Activitat 2 TANTI SOCS PER PÒBLE

ENCASTRES

NATURA e SOSTENIBILITAT

LINGÜÍSTIC

SOCIAU e CULTURAU

DANÇA e MUSICA

AIRAUS

- **CONEISHEMENT DETH MÈDI NATURAU**

ACTIVITAT

En Berguedà, era èrba faièra (èrba falhèra), principau element entara elaboracion des falhes, ei en perillh d'extincion. De hèt, bèri falhaire ja s'an auut de desplaçar entà comarques vesies entà localizar-la. Er usatge des recorsi naturaus entara accion umana, sigue hestiu o ena vida vidanta, ei un hèt que cau regular e èster consciènti dera sua importància.

MATERIAUS

- **MATERIAU DE BESONH**
 - Taulèu entà hèr anotacions
- **MATERIAU DERA MALETA DETH FALHAIRE**
 - Joc de rondèles de husta

OBJECTIUS E CONTENGUTS D'APRENDISSATGE

▪ COMPETÉNCIES

- Plantejar-se questions sus eth mèdi, utilizar estratègies de cerca de donades e analizar resultats entà trobar responses.

▪ OBJECTIUS D'APRENDISSATGE

- Aprèner a gestionar es recorsi qu'aufrissen es bòsqui
- Diferenciar es concèptes trigar, reciclar e reutilizar
- Conscienciar envèrs eth besonh de preservar es recorsi naturaus e utilizar energies renauibles.

▪ CONTENGUTS D'APRENDISSATGE

- Productes forestaus
- Papèr reciclat
- Biomassa coma hònt energetica

QUÉ CAU SABER?

Es nòsti bòsqui

Es bòsqui son uns ecosistèmes arrics e complèxes que cau cuedar e conservar. Ei important de suenhar-les perque an ua foncion dirècta e son ua hònt de recorsi naturaus (husta, suro, misharnons, pinhons, eca). De forma indirècta hèn ua sèrie de foncions mès ambientaus que son era fixacion deth dioxid de carbòni, era milhora dera qualitat der aire, era regulacion idrica, era conservacion des solèrs entà evitar era erosion o era conservacion dera biodiiversitat. Actuaument, es foncions des bòsqui s'amplien as de biais recreatiu o de léser pr'amor dera importància que les a autreat era societat.

Entà conservar, ara e en futur, es foncions des bòsqui, cau amiar a tèrme ua gestion forestau sostenibla, qu'ei era planificacion e er usatge des bòsqui entà que mantenguen era sua biodiiversitat, productivitat, capacitat de regeneracion a escala locau, nacionau e globau, sense causar damnatges a d'auti ecosistèmes.

Catalonha ei un país de bòsqui: eth 58,4% dera superfícia ei representada per terrenes forestaus, des quaus es bòsqui aucupen eth 65%. Ei mès, segontes es donades estadistiques sus era evolucion deth bòsc en Catalonha, era superfícia forestau augmente pr'amor der abandonament d'espleites agricòles enes darrères decades.

Es beneficis economics deth bòsc

Dera antiquitat, es bòsqui s'an profitat entara obtencion de productes forestaus hustèrs e entà productes forestaus non hustèrs. Aguesti profitaments impliquen ua gestion deth bòsc que, en cas de non realitzar-se corrèctament, pòt provocar era sua degradacion o pèrta. Açò a comportat que, en fòrça ocasions, era societat assòcie eth profitament deth bòsc damb era sua destruccion. Arren mès luenh dera realitat. En çò nòste es espacis forestaus son eth resultat der equilibri entre era accion des umans e era evolucion dera natura. Ei mès, es bòsqui que son profitadi e gestionadi corrèctament son mès arrics en diuersitat, son en milhores condicions qu'es que non se gestionen o son lèu abandonadi e an garantit eth sòn futur.

Es bòsqui produsissen husta que podem diferenciar segontes eth sòn usatge. Era husta pòt auer un o un aute destin segontes es sues caracteristiques. Es principaus destins en casa nòsta son: husta entà ressèga, husta entath laminar e husta entà triturar.

Eth papèr

Era pasta de papèr se hè a partir de fibra vegetau que pòt provier de diuèrses plantes e, esepciaument, dera husta des arbes. Era principau hònt de fibra (cellulosa) entara produccion de papèr ei era husta de planifòlis. Es espècies mès utilizades son es que provien de plantacions d'espècies de creishement rapid (principalement er eucaliptus -Eucaliptus sp.-) realizades exprèssament amb aquest objectiu. Tanben ei utila tota aquera husta sobrèra des arressècs o era procedenta de trabalhs forestaus. En tot compdar qu'ei impossible de reciclar eth 100% deth papèr que se produsís e que se calcule qu'en estat espanhòl eth consum de papèr s'a doblat enes darrèri vint ans, arribant a superar es 150 kg per persona, se hè indispensable qu'era produccion de husta damb aquesta tòca se realize jos es critèris de sostenibilitat.

Era biomassa o generacion d'energia

Comprenem per biomassa tota era matèria que formen es èsters vius. Aplicat ath mon forestau, era biomassa ei tota aquera matèria vegetau extrèta des bòsqui o dera indústria hustèra (husta, estèra, horapèths, sarna, crosca, eca.) que se pòt profitar entà obtier-ne un benefici energetic, generant principalement calor e electricitat. Es principaus beneficis son eth caractèr locau e renauible deth recors e eth hèt qu'en èster un substitut des combustibles fossils contribusís a mitigar era liberacion de gasi responsables der efècte iuernacle tara atmosfèra. Diuèrsi productes que s'obtien deth bòsc o de residus d'indústria hustèra de prumèra transformacion e se destinen a produccion d'energia son: era estèra, eth pellet e es tròci o tidons.

Se voletz saber-ne mès, vos recomanam eth manauu Edubòsc (manauu entara sensibilizacion forestau enes escòles)

http://www.gencat.cat/mediamb/butlleti/bev/graf_but45/edubosc.pdf

Trigar, reciclar, reutilizar

Soent es mejans de comunicacion mos trasladen eth concèpte de reciclar de forma generalista, com se totes es accions que hèm ath long deth nòste quotidian siguessen atau, cau puntualizar envèrs aguesti tèrmes:

1. Trigar: laguens der ensem globau des accions, aquera que hèm entà separar un o mès elements laguens d'un conjunt segontes ues caracteristiques concrètes, papèr, envasi, veire, refús e matèria organica.
2. Reciclar: accion de tornar a introdusir en cicle de produccion e consum productes materiaus obtengudi de [residus](#). Reciclam eth papèr quan d'un de vielh ne hèm pasta de papèr.
3. Reutilizar: accion de tornar a utilizar es [bens](#) o productes.

ACTIVITAT

▪ DINAMIQUES ABANS DERA ACTIVITAT

Aguesta activitat se centre ena sostenibilitat e er equilibri des nòsti bòsqui mès basicament entà préner consciéncia dera importància de velhar pes recorsi naturaus en generau. Er increment dera popularitat dera hèsta a hèt qu'eth torisme augmente cada còp mès e volgue participà'i. En Boí, per exemple, se'n corren 150. I participen vesins e bèth convidat. En Bagà se hèn ues 450-500 faies e en Cerdanyola 150-200 faies. Per tant calerà començar a plantejar estratègies com era de Sahún, pr'amor que se plantegen de plantar bedothi exclusius entà hèr-ne falhes.

Se recomane ua setmana abans der inici dera activitat cercar informacion sus çò que vò dèder sostenibilitat. Recomanam tanben de trabalhar eth concèpte de gestion des recorsi. Se pòt plantejar ua question que mos amie ara reflexion:

- Quin usatge cres que hèm des recorsi naturaus?

▪ DESVOLOPAMENT DERA ACTIVITAT

Fasa de premanida

Entà realizar era activitat mos cau auer es targetes deth jòc d'identificacion premanides e es fiches des espècies tà identificar. Es diboishi deth paisatge e era imatge digitalizada que trobaratz en pendrive e era mòstra des diuèrsi elements dera hèsta deth huec.

Entà realizar era activitat mos cau dispausar des hustes que representaràn arbes (rondèles de husta granes) arbusti (rondèles de husta mieges) e curadents (èrbes) d'un bòsc comunau.

S'explique as escolans que toti es participants representaràn es abitants d'un pòble pirenenc, a on com cada an, dempús de tempsi ancestraus, se hè era hèsta deth huec entà celebrar eth solstici d'ostiu, com es falhes, haros, halhes e brandons que ja se coneishen.

Fasa de realización

Toti es participants se meteràn en rondèu, en tot guardar entath centre, a on eth conductor i plaçarà eth materiau nomenat anteriorament que representarà es plantes que s'utilizaràn entara confeccion des falhes.

Un còp eth conductor hage plaçat tot eth "bòsc" en centre deth rondèu, convidarà es participants a virar-se entà dehòra, de manèra qu'explicarà que, en dar eth punt de gessuda, toti es participants s'auràn de virar tot d'ua e anar tath centre deth rondèu entà agarrar es socs de besonh entà bastir es

sues falhes. Cada còp, segontes eth moment deth jòc, se seguiràn pautes desparières. En tot se jogue, calerà tier compde d'anotar çò que succedís en cada partida entara conclusion finau

Se desvoloparàn tres partides damb tres rondes cada ua:

- **Prumèra partida:** (represente un pòble sense cap de tipe de gestion forestau ne contròtle de falhaies)
- **Dusau partida:** (represente un pòble que sage de regular eth nombre de hahaires o era getion forestau, a nivèu intèrn de pòble)
- **Tresau partida:** (represente un pòble qu'a ua gestion establida, concrèta, especifica entà auer ua hèsta des falhes compatibla damb era gestion forestau, era massificacion dera hèsta...)

Vam observant qué passe en cada partida e en cada ua des diuèrses rondes.

Prumèra partida:

- Ena prumèra tongada es participants auràn era consigna d'agarrar sonque un soc entà hèr ua falha. Quan agen eth soc, tornaràn tath sòn lòc. Eth bòsc non se ve pas alterat.
- Ena dusau tongada (dusau an), es participants auràn d'agarrar un soc cada un, de casa sua (5 socs entà 5 persones que baisharàn era falha). Se da era gessuda, tornen tath sòn lòc e se valore se i a cambis en bòsc.
- Ena tresau tongada, an següent, era hèsta des falhes deven Patrimòni Immaterial dera Umanitat, de manèra qu'eth succès hè que cada persona age d'agarrar 10 socs entà hèr falhes, pr'amor que i a fòrça succès toristic. Se da eth trèt de gessuda. S'agarren es 10 socs. Es participants tornen tath sòn lòc mès aqui non toti es participants auràn podut agarrar es falhes que les corresponie.

Hèm ua reflexion des diuèrses rondes e mos demanam: Qué a passat? Quines propòstes de contròtle poderiem aquerir? Ei sostenibla aguesta practica ath long deth temps?

Dusau partida:

- Ena prumèra tongada es participants auràn era consigna d'agarrar sonque un soc entà hèr ua falha. Quan agen eth soc, tornaràn tath sòn lòc. Eth bòsc non se ve pas alterat.
- Abans d'iniciar era dusau tongada, debatem quines mesures preneram, pr'amor de hèr sostenibla aguesta practica ath long deth temps, es possible que gesquen propòstes com regular era quantitat de falhes, hèr ua corrècta gestion forestau, limitar er accès ara hèsta...
- Haram un parelh o tres de tongades entà veir com foncione era gestion que prepausen es participants, a nivèu de pòble.

Eth conductor dera activitat, en un moment dat, parle damb un des participants entà qu'incomplisque es acòrds intèrns qu'an hèt es vilatans, en tot agarrar fòrça mès falhes, per exemple, entà véner as toristes o bèra causa atau. En acabar era partida, se veirà que i a auut ua milhora mès qu'es acòrds intèrns soent non son pas sufisents entà establir ua sostenibilitat ath long deth temps. Com poderíem millorar aguest aspècte?

Tresau partida:

- Ena prumèra tongada es participants auràn era consigna d'agarrar sonque un soc entà hèr ua falha. Quan agen eth soc, tornaràn tath sòn lòc. Eth bòsc non se ve pas alterat.
- Abans d'iniciar era dusau tongada, introdusim concèptes reaus de gestion forestau. Per exemple, deisham parts sense agarrar arbes entà que se vagen regenerant, hèm plantacions, espacis naturaus protegits, contròtle deth nombre de falhaies.
- En cada tongada, podem anar ahigent propòstes de gestion, e atau, ath cap de fòrça rondes, vedem qu'en temps ei sostenible e qu'ei possible de mantier ua hèsta e tradicion d'aguesta manèra, damb uns boni critèris de qualitat.

Sintèsi

En acabar era activitat hèm un repàs de cada ua des tres situacions que s'an representat e debatem quina ei era situacion ideau entara gestion d'un bòsc, en tot auer present que se non se desvolute ua gestion equilibrada, era conseqüència pòt èster dramatica entàs futures generacions. Entà acabar, identificam es repliques de falhes deth Berguedà, a on era èrba entà elaborar-les ei en perill d'extincion.

AVALORACION

Damb Damb era fasa de sintèsi ja se percep era artenhuda des objectius, mès entà hèr era avaloracion dera activitat se prepausa de cercar ua mesura d'estaui deth nòste quotidian que contribusisque ara sostenibilitat.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

- Prepausam de visualizar un reportatge de deforestacion dera sèuva Amazonica o de Borneo entà préner consciéncia dera problematica ambientau que pòt representar.
<https://www.youtube.com/watch?v=j1SFoakOZ50>
- Podetz calcular era peada ecologica de cada un des escolans entà observar se quina ei era despena ecologica reau de cada familha.
<https://www.upf.edu/web/upfsostenible/calculadores-de-petjada-ecologica>
- Bastir ua falha segontes eth modèl Andorran damb pasta de papèr.